

ПРАВА НА ВОЛЮ

№1 (244)
2009

Праваабарончы бюллетэнь

Human Rights Watch крытыкуе Беларусь

15 студзеня Міжнародная праваабарончая арганізацыя Human Rights Watch апублікавала штогадовую справаздачу аб стане выкананьня правоў чалавека ў розных краінах сьвету.

Справаздача адметная найперш вострай крытыкай на адрес ЗША, і ў прыватнасці адыходзячай адміністрацыі презідэнта Джорджа Буша. Маюцца на ўвазе тыя парушныні правоў чалавека, якія былі дапушчаныя ЗША ў часе вайны з тэрорам, у Іраку, Аўгандыстане. Такія парушэнні, якія былі на базе Гуантанама ці ў ірацкіх турмах, шкодныя ня толькі самі па сабе, але і тым, што яны далі магчымасць заплюшчыць вочы на сітуацыю з правамі чалавека ў іншых краінах, паказалі іншым, больш рэпрэсіўным урадам, што такая палітыка прымальнай. Менавіта гэта Human Rights Watch называе "вялізной шкодай гадоў праўлення Буша". Арганізацыя таксама піша пра Кітай і Расію як краіны, якія імкнутца панізіць міжнародныя стандарты ў галіне правоў чалавека, апраўдваючы парушэнні ў іншых краінах неймушыялніцтвам ва ўнутраныя справы суверэнных дзяржаваў, рэгіянальных салідарнасцю. Такім чынам, Human Rights Watch да сапраўдных абаронцаў правоў чалавека адносіць толькі Еўрасаюз.

Human Rights Watch адзначае, што летась у Беларусі былі вызваленыя апошняя палітвязні, але найменей 10 актыўісташ застаюцца пакаранымі абмежаваньнем волі. У мінулым годзе, паводле Human Rights Watch, беларускія ўлады ў цэлым працягвалі выкарыстоўваць крымінальную сістэму для кантроля за грамадствам, палітычнай апазіцыяй і CMI, што шэраг апазицыйных актыўісташ і журналісташ былі арыштаваны і засуджаны за ўдзел у несанкцыянаваных акцыях, што пры разгоне дэманстрацыяў па-ранейшаму выкарыстоўваўся гвалт.

Праваабарончыя матэрыялы
можна таксама прачытаць
на сайтах: www.spring96.org;
www.charter97.org; www.baj.ru

Іван Шыла ідзе служыць...

Дзяржава працягвае змаганье з моладзьдзю

**Медычная камісія 12 студзеня прыняла рашэнне,
што моладзевы актывіст
з Салігорску Іван Шыла
прыдатны для праходжанья
войсковай службы.**

"Я да апошняга не хацеў афішаваць справу з майм прызывам, бо сумняваўся, ці ёсьць тут палітычны чыннік. Цяпер з большага сумневы разъвеяліся. 12 студзеня, калі выходзіў з пад'езду, каб пайсьці ў ваенкамат, мяне адразу затрымалі супрацоўнікі міліцыі, і самі адвезлы туды. Доўгі час канчатковае рашэнне аб tym, ці пайду я ў войска, тармазілася рашэнне-нem psichologa. Tam у ваенкамаце сядзіць маладзенская дзяўчына, якая глянула на мяно біяграфію, дзе ёсьць крымінальная судзімасць, звыш вясмыдзесяці затрыманнія і некалькі мільёнаў штрафу, шчыра запыталася: а такіх бяруць у войска?" – распавёў Іван Шыла.

У ваенкамаце на камісіі прысутнічалі галоўны доктар Салігорскай раёнай бальніцы, лекар з Менску, а таксама два прадстаўнікі мясцовага ваенкамату. Паводле

словаў Івана, на пасяджэнні прысутнічай супрацоўнік КДБ, які курыруе салігорскую апазіцыю. Менавіта ён даваў нейкія парады ваенкому. Таксама прысутнічала здымачная група БТ.

У выніку камісія прыняла рашэнне, што Шыла можа праходзіць тэрміновую службу ў войску. Ніякіх перашкодаў па здароўю ў яго няма.

"Закон ёсьць закон я не хачу яго парушаць і аспрэчваць, але б я хацеў, каб ён быў роўны для ўсіх. Калі спачатку ў лістападзе камісія прымае рашэнне аб мяёй непрыдатнасці, а потым мяняе вердыкт, то гэта прымушае задумашца. Забіраючы у войска, мяне пазбаўляюць магчымасці атрымаць дыплом аб сярэдняй адукацыі не на пайтара года, а на два з паловай. А для мяне зараз галоўнае акурат атрыманні адукацыі", – гаворыць І.Шыла.

Нагадаем, што ў чэрвені 2008 году Іван Шыла быў адлічаны з сярэдняй школы напярэдадні апошняга экзамену. Праз неатрыманні дыплому хлопец ня змог паступіць на вучобу ў ВНУ.

Працяг тэмы на стар. 2 і стар. 4.

Узброеные сілы – як спосаб барацьбы з іншадумцамі

Заява Праваабарончага цэнтру “Вясна”

У Беларусі адраджаецца практика выкарыстаньня Узброеных сілаў у мэтах ізалацый і ціску на грамадzkіх і палітычных актывістах.

Найперш такі ціск аказваецца на моладзевых актывістах, большасць з якіх была адлічаная з ВНУ за сваю грамадзка-палітычную дзеянасць і страціла такім чынам права на адтэрміноўку ў суязі з навучаньнем. Паказальнімі прыкладамі такога арганізаванага сыпецслужбамі прызыву на тэрміновую вайсковую службу зьяўляюцца прызыў сяброў Партыі БНФ з г. Гомелю Зымітра Жалезніченкі, Віталя Кааратыша, былога кіраўніка моладзевага крыла Партыі БНФ “Моладзь БНФ” Алеся Каліты, а таксама апошнія спробы прызываў сёньняшняга кіраўніка “Моладзі БНФ” Франака Вячоркі, актывісту арганізацыі “Маладзь фронт” Івана Шылы, Зымітра Федарука, актывіста грамадзянскай кампаніі “Еўрапейская Беларусь” Паўла Кур'яновіча, моладзевых актывістах Фёдара Чаранкова, Паўла Батуева, Арцёма Забарына, Алеся Круткіна, асуджанага па справе 14-ці моладзевага актывіста Уладзіміра Сяргеева, а таксама студэнтаў, якія

вучацца за межамі Беларусі па праграме К.Каліноўскага і ў Еўрапейскім гуманітарным універсітэце.

Асноўнымі абставінамі, якія дазваляюць съцвярджаць, што гэтыя прызывы ў войска інсyпіраваныя менавіта сыпецслужбамі, зьяўляюцца факты затрымання моладзевых актывістах асобамі ў цывільнім для іх дастаўкі ў Ваенкаматы, перагляды раней вынесеных медыцынскіх заключэнняў аб непрыгоднасці да службы у войску, актыўнае ўмяшальніцтва прадстаўнікоў сыпецслужбай у мерапрыемствы, звязаныя з прызываў на вайсковую службу ўказаных вышэй грамадзянай.

Асабліва абуральнымі зьяўляюцца факты перапісвання і перагледжання раней вынесеных некаторым моладзевым актывістам медыцынскіх заключэнняў аб непрыгоднасці да вайсковай службы.

У звязку з гэтым Праваабарончы цэнтр “Вясна” заяўляе пра тое, што няма ніякіх падставаў давяраць дакладнасці і праўдзівасці медыцынскіх заключэнняў, якія выносяцца медыкамі пад відавочным ціскам сыпецслужбай.

Праваабарончы цэнтр “Вясна”

заяўляе, што расцэньвае падобныя дзеяньні сыпецслужбай у дачыненьні да моладзевых актывістах, як палітычна матываваны перасьлед, выкарыстаныне Узброеных сілаў у мэтах барацьбы з іншадумцамі ў краіне.

Праваабарончы цэнтр “Вясна” звязртаецца да медыцынскіх работнікаў, якія робяць заключэнні аб прыгоднасці да вайсковай службы, кіравацца выключна законам, не паддавацца пазапраўнаму ціску сыпецслужбай і адлюстроўваць у сваіх заключэннях рэальны стан здароўя прызыўнікоў.

Мы патрабуем ад супрацоўнікаў Ваенкаматаў кіравацца пры мерапрыемствах прызываў на вайсковую службу ўказанных асобаў выключна патрабаванынімі дзеючага заканаўства.

Мы нагадваем беларускім уладам пра тое, што падобныя “законныя” спробы нейтралізацыі моладзевых грамадzkіх ды палітычных актывістах не спрыяюць паляпшэнню сітуацыі з правамі чалавека ў краіне і зьяўляюцца адной з формаў ціскам на палітычных апанентаў.

Менск, 09.01.2009 г.

Беларусь ігнаруе рашэньні ААН

Камітэт па правах чалавека Арганізацыі Аб'яднаных Нацый прыняў да разгляду скаругу гомельскага апазыцыянеру – кіраўніка Гомельскай філіі “Руху “За свабоду” Уладзіміра Кацоры. Пра гэта стала вядома з ліста, які прыйшоў з Жэневы, дзе знаходзіцца гэты камітэт ААН.

Юрист і праваабаронца Леанід Судаленка дапамагаў Уладзіміру Кацору афармляць усе неабходныя документы. Ён і распавядае пра сутнасць справы: “У лютым мінулага году Уладзімір Кацора падрыхтаваў і распаўсюдзіў улётку пра прыезд у Гомель Аляксандра Мілінкевіча. Калі да яго прыйшлі міліцыянты і спыталіся: “Гэта твая ўлётка?” – ён адказаў, што так, зрабіў на асабістым прынтырты. Яго адразу забралі, склалі пратакол пра парушэнне закона аб правядзенні масавых мерапрыемстваў і далі сем сутак адміністрацыйнага арышту”.

Усе спробы дамагчыся прававой абароны ад дзеяньні ўлады для Уладзіміра Кацоры, які дайшоў ад раённага да Вярхоўнага суда Беларусі, не далі становчага выніку. І тады актывіст вымушаны быў зъявіцца ў ААН. Ён патрабуе прызнаць парушэнні сваіх правоў на правядзенне мірнага сходу.

Нагадаем, што толькі цягам апошніх двух гадоў Уладзіміра Кацору арыштоўвалі 5 разоў. За

кратамі гомельскі актывіст правёў 47 сутак.

Юрист Судаленка гаворыць, што рашэнні камітetu ААН, прынятая на карысць розных асобаў з Беларусі, дагэтуль не выконваюцца. Так было, прыкладам, са справамі Віктара Карняенкі, Міхаіла Пастухова, Леаніда Сініцына ды іншых, падкрэслівае Леанід Судаленка: “Але ж дзяржава не рэагуе. Ужо ёсьць пад 20 рашэнняў камітetu, якія да сёньняшняга дня не выконваюцца. Беларусь мае міжнародны абавязкі. З аднаго боку, яна ратыфікавала Міжнародны пакт пра грамадзянскія і палітычныя права. А з другога боку, яна ж яго і не выконвае”.

Юрист Валянцін Стэфановіч ка-жа, што ён асабіста адчуў ігнараваныне беларускімі ўладамі рашэнняў камітetu ААН. Яшчэ ў 2007 годзе ў Жэневе вырашылі: дзеянасць праваабарончага цэнтра “Вясна”, у якім працаваў спадар Стэфановіч, спынена з парушэннямі заканадаўства: “У гэтым аанаўскім механізме абароны правоў чалавека Беларусь удзельнічае. І мала того, што ўлады абавязаныя выконваць рашэнні камітetu. Яны яшчэ абавязаныя даваць справаздачу пра выкананыне Пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах. Але Беларусь і тут не выконвае свае абавязкі – ужо два тэрміны прайшлі. А сёлета надыходзіць чарговы тэрмін”.

Актывіст з Клецку паставіў рэкорд

Сяргей Панамароў трапіў у зборнік рэкордаў Расія 2008 году. За актыўную палітычную дзеянасць – супраць актывіста Руху 6 разоў узбуджалі крымінальную справу.

Як напісана ў зборніку “Расія. Рэкорды і дасягненні 2008”, за апошнія паўтары гады за палітычную дзеянасць супраць апазыцыянера узбуджалі акно 6 крымінальных спраў па артыкулах 188, 189, 367, 368 Крымінальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь.

У книзе таксама паведамляецца, што Сяргей Панамароў выдае штотыднёвік “Бойкі Клецк”, у якім распавядае пра дзеянасць дэмакратычных сілаў, суды над актывістамі, а таксама крытыкуе мясцовыя ўлады. У зборніку узгадана, што Сяргей Панамароў зъявляеца рэгіянальным каардынатарам Руху “За Свабоду” і мясцовым кіраўніком Партыі БНФ.

Вызваліць турмы, каб зноў запоўніць?

У Беларусі абвешчана пра падрыхтоўку да чарговай амністыі, пад якую могуць патрапіць болей за 4 тысячаы асуджаных. Ці адназначна добра тое, што на волю датэрмінова выйдуць людзі, прызнаныя злачынцамі? Ад 1994 году ў Беларусі было ўжо болей за 10 амністыяў. За гэты ж час колькасць зъняволеных павялічылася з 30 да 45 тысячаў чалавек...

“Паганяла” – гэта па-турэмнаму “мянушка”. Днямі вязень 5-й калоніі з паганялам “Гіз” даслаў ліст свайму былому суседу па камеры прадпрымальніку Валеру Леванеўскаму: “Піша вам Гіз. Сяджу зноў ужо год. Чаму? Дома не сядзелася, дык вось ту прыйдзеца... Напісаў бы раней, але Алекс таксама пайшоў па этапе, а больш ваш адрас узяць не было ў каго”.

Далей Гіз падрабязна пералічвае, куды, калі і хто з былых сукамернікаў “заехаў” – гэта значыць, зноў патрапіў у калонію паслья адбыцця тэрміну, датэрміновага вызваленяня ці амністыі. Паводле Валеру Леванеўскага, зноў за краты людзі трапляюць па тых жа артыкулах: хуліганства на глебе п'янства, крадзяжы, махлярства. Былы палітвязень перакананы, што амністыя шмат для каго таксама ператворыцца толькі ў зъмену турэмнага адресу.

Што чарговая амністыя набліжаецца, стала вядома напярэдадні Новага году. У Нацыянальным сходзе пацьвердзілі: на вясновай сесіі разгледзяць закон аб амністыі, прымеркаванай да 65-годзьдзя вызваленяня Беларусі. Улетку плануецца выпусціць на волю болей за 4 тысячаи вязняў, якія ўчынілі меней цяжкія злачынствы і адбылі хаця б чвэрць тэрміну.

Якія прычыны амністыі? Дэпутат Віктар Гумінскі, што ўзначальвае парламенцкую камісію па нацыянальнай бяспечы, лічыць амністыю “актам гуманізму з боку дзяржавы”. “Законы аб амністыі выступаюць у якасці інструменту дапамогі асуджаным, якія сталі на шлях выправленьня”, – кажа дэпутат Гумінскі.

Былы міліцыянтан Сяргей Парсюковіч мяркуе, што датэрміновае вызваленне 4 тысячаў вязняў патрэбна толькі дзеля таго, каб вызваліць месцы для новых асуджаных: “Леташняя амністыя была накіраваная на тое, каб больш грошай у бюджет здабыць. Но пад яе падпадалі ў асноўным тыя, каго асуздзілі паводле эканамічных артыкулаў, і было дакладна гэтак: заплаті гроши, кампенсуй страты ды ідзі на волю. І рэальная гэтым шмат хто скарыстаўся. А гэтая амністыя звязаная з сітуацыяй у турмах: зоны забытых пад завязку, а людзей туды кідаюць усё новых і новых. А куды іх разъмяшчаць,

калі там і без таго ложкі стаяць у трыв ярусы?!”

Сяргей Парсюковіч сядзеў у шклоўскай калоніі. Паводле ягоных словаў, калі ў хуткім часе ня будзе амністыі, сітуацыя ў шмат якіх калоніях “стане непрадказальным”.

Што чакае чалавека, які выйшоў на волю? Як колішні міліцыянт, Сяргей Парсюковіч атрымлівае пенсію, як былы прадпрымальнік – можа дадзь кансультацию. Сяргей кажа, што без проблемаў вярнуцца ў цывільнае жыццё ўдаеца аздзінкам. Астатнім наканавана паўтарэнне турэмнага лёсу. Ці гэта так?

У Міністэрстве ўнутраных справаў заяўляюць: амністыя не прывядзе да росту злачыннасці, і большасць датэрмінова вызваленых адаптуюцца ў звычайнае жыццё. Дзеля гэтага, маўляў, ёсьць адпаведныя дзяржаўныя праграмы. Супрацоўнік прэс-службы МУС Алег Сылепчанка спасылаецца на досьвед папярэдніх амністыяў: “Задзялана падзеяў на крымінагенну абстаноўку амністыі няробяць. Ужо шмат гадоў зъніжэцца цяжкай і рэцыдыўной злачыннасць. А што ёсьць крадзяжы, дык яны ёсьць паўсюль, і не абавязкова іх робяць тыя, хто рабіў раней. Пры амністыі мы шмат працуем з катэгорыямі асуджаных і потым шмат займаемся рэабілітацыяй”.

Алег Сылепчанка спасылаецца на ведамасную статыстыку. Але Валеру Леванеўскому, які адбыў за кратамі два гады, міліцыйскім дадзеным недавярае. Паводле ягоных звестак, толькі калі амністованы вязень зноў патрапіць у ранейшую калонію, гэта будзе адлюстравана ў адпаведнай статыстыцы і пагоршыць паказык працы адміністрацыі, а калі ў іншую – быццам бы ўсё добра: “Атрымліваецца замкнёнае кола: міліцыя вызваляе, міліцыя выховае і міліцыя саджает. Самі ўчастковыя садзяць амністованых зноў, каб тыя не стваралі на участку крымінагенную сітуацыю. Як правіла, рэцыдыўныя сярод амністованых і датэрмінова асуздзаных вельмі высокі. Супрацоўнікі турмаў у прыватных размовах гэтак і казалі: хутка ўсе вернуцца. Толькі аднаму для вяртанья трэба тыры гадзіны, а другому паўгода...”

Валеру Леванеўскому ведаў 18-гадовага хлопца, які вярнуўся за краты сам ураз праstry дні: у роднай хаце з-за п'янства бацькоў немагчыма было знаходзіцца. Хлопец наўмысна

№1(244)

Сітуацыя

нешта скраў, каб зноў пасадзілі. “Што казаць, ён толькі ў турме і бачы чистую пасыцельную бялізу”, – не зъдзіўляеца Валеру Леванеўску.

Калі турмы перапоўненыя, а злачынстваў не становіцца меней, то сапраўды – дзе выйсьце, акрамя амністыі?

Былы судзьдзя Гары Паганяйла працягнуе іншы шлях: часцей ужываць пакараныні, не звязаныя з пазбаўленнем волі. Але пакуль, паводле Гары Паганяйлы, беларускім судзьдзям лягчэй пакараць чалавека “на поўную катушку”, бо тады ніхто не абвінаваць у патураныні злачынцам, не западозрыць у карыслівай зацикленасці іх лёсам.

“Суды, якія знаходзяцца вышэй, сваім прыкладам не прымушаюць ніжэйшыя выкарыстоўваць альтэрнатыўныя пакараныні. Бо мала даваць такія рэкамэндациі на нарадах, мы іх чуем дастаткова, а трэба наўпрост пры разглядзе касацыйных скаргай самім ужываць мякчэйшыя пакараныні. А іх у законе дастаткова: штрафы, умоўныя пакараныні, знаходжанье не пад вартай, а ў хатніх умовах”.

Ці варта чакаць, што паводле амністыі на волю выйдуць сапраўды меней вінаватаў?

Праваабаронца Кацярына Садоўскую адбыла год у Гомельскай жаночай калоніі паводле артыкулу аб зънявазе судзьдзі. Спадарыню Садоўскую, якая ніколі не прызнавала сябе вінаватай, вызвалілі датэрмінова, але не апраўдалі. Жанчына ня супраць таго, каб на волю выйшли тысычы вязняў, але яна супраць амністыі ў яе цяперашнім выглядзе: “Калі на волю выйдуць крымінагеннікі ды бамжы, якія сели ў турму, каб перажыць зіму”, – тлумачыць Кацярына Садоўская. Яна мяркуе, што пракуроры і міліцыянты часта фабрыкуюць справы на заможных грамадзянаў, каб з гэтага абагаціцца. “Трэба найперш пераглядаць сотні падобных справаў і апраўдаць невінаватых”, – мяркуе Кацярына Садоўская.

“А што значыць пераглядаць справы і выносиць апрауданыне? Гэта значыць, людзям трэба выплочваць кампенсацыю за маральныя страты ды караць тых, хто творыць усе гэтыя беззаконні. Хіба Аляксандар Лукашэнка будзе гэта рабіць? Мне на раз супрацоўнікі гэтай сістэмы казалі: “Хай ён скажа дзякую, што на сваіх дубінках трymаем ягоны рэжым”. Наўпрост гэтак і казалі”.

Франак Вячорка: са шпіталю ў... войска

Лідэр "Моладзі БНФ" Франак Вячорка зъмешчаны ў Рэспубліканскі ваенны шпіталь на абсьледаваньне. Раніцай 8 студзеня палітык быў затрыманы ў мястэчку Ракаў пад Менскам.

Як паведамляе прэс-служба Партыі БНФ, лідэр Моладзі БНФ Франак Вячорка быў затрыманы ў прыватным доме ў Менскай вобласці, дзе гасціцца ў сяброў. У дом гвалтам уварваліся менскія міліцыянты, запатрабавалі пашпарты ва ўсіх, хто знаходзіўся ў доме, і затрымалі Франака Вячорку. Відавочна, месцазнаходжанье моладзевага лідэра было вызначанае па мабільным тэлефоне.

Нягледзячы на тое, што не было ніводнага выпадку, калі б Франак не з'явіўся ў ваенкамат без паважнае прычыны, яго гвалтоўна адвезлы ў ваенкамат Савецкага раёну.

Першы намесьнік старшыні Партыі БНФ Вінцук Вячорка так пракаментаваў сітуацыю: "Закон аб воінскім абавязку тут зусім не пры чым, калі чалавеку тут дапамозе сілы імкнуща выключыць з грамадзкага жыцця і вучэбнага працэсу. Франак – студэнт ЕГУ, зараз рыхтецца да сесіі".

Франака Вячорку з ваенкамату Савецкага раёну павезлы ў шпіталь у суправаджэнні двух міліцыянтаў і чалавека ў цывільнім. Пытаньне бацькі актывіста Вінцuka Вячоркі да іх пра тое, на якой падставе ўёс гэта робіцца, засталося без адказу...

16 студзеня супрацоўнікі праваахойных органаў у цывільнім і АМАПу ў камуфляжы ўварваліся ў абласны шпіталь, дзе праходзіў прымусовае абсьледаваньне моладзевы актывіст, старшыня Моладзі БНФ, Франак Вячорка. Па апошніх звестках, з ужываньнем грубай фізічнай сілы ў кайданках ён быў гвалтоўна вывезены на чорнай машыне і дастаўлены

Фота: ТНР

ў ваенкамат Савецкага раёну. Ніякіх дакументаў і медычнага заключэння абласнога шпітalu прадстаўлена не было, на словах Франаку сказалі, што ён прызнаны годным да вайсковай службы.

Сам ваенкамат быў зачынены, туды нікога не пускалі, нават бацькоў. У ваенкамаце актыўісту ўручылі заключэнне медабсьледаваньня, позму на 26 студзеня і адпусцілі. Арыну Вячорку, маці Франака, якая спрабавала ўвайсці ў ванкамат, павезлы ў РУУС Савецкага раёну.

Як паведаміў Франак Вячорка па тэлефоне, супрацоўнікі съпецслужбай на ягоная настойлівія просьбы заявілі, што ў дачыненні да яго ме-

дычнае абследаванье завяршылася і зараз яго прымусова даставяць у ваенкамат. Франак запатрабаваў, каб яму паказалі заключэнне медыкаў аб прыдатнасці да вайсковай службы. Аднак ніхто ніякіх папер яму не прадстаўі. На гэтym сувязь з Франакам па мабільным тэлефоне абарвалася.

У шпіталь прыехаў ваенком ваенкамату Савецкага раёну Менску падпалкоўнік Загорцаў. Ён перадаў Франаку позму, згодна з якой ён мусіць прыбыць у ваенкамат.

Між тым медычнае абследаванье яшчэ не завяршылася. Нагадаем, што у Франака Вячоркі ёсьць праблемы са зрокам, якія дагэтуль ня вырашыліся...

Педагогі становяцца наглядчыкамі

11 студзеня актыўіста Гомельскай філіі «Маладога Фронту» Андруся Кузьміна выклікалі на размову да дырэктаркі школы з нагоды ягонага затрыманья падчас сьвяткаваньня Новага году.

31 снежня Андрусь Кузьмін узыняў на адной з плошчаў гораду Гомелю, дзе праходзілі сяylvaticheskie мерапрыемствы бел-чырвона-белы сцяг, за што і быў затрыманы міліцыяй. У РАУСе на непаўнагадовага юнака склалі адміністрацыйны пратакол «за парушэнне грамадзкага парадку».

Дырэктар школы №38, дзе навучаецца Андрусь Кузьмін, Елісеева А.Б. падчас размовы груба абражала маладафронтавацу і прыгразіла магчымым вы-

ключэннем са школы. Таксама спадарыня Елісеева паабяцала прыкладзіць ўсе намаганні для таго, каб Андруся, калі ён ня выйдзе з «Маладога Фронту», як мага хутчэй пасадзілі ў турму.

З-за абразылівага стаўлення адміністрацыі школы да навучэнцаў Андрусь Кузьмін быў вымушшаны забраць дакументы і будзе паступаць у іншую навучальную установу.

Нагадаем, летасі перад апошнім іспытам з салігорскай СШ № 4 быў выключаны намесьнік кіраўніка мясцовай філіі «Маладога Фронту» Іван Шыла. Цяпер моладзевы лідэр быў прызнаны прыдатным для праходжанья вайсковай службы. У ваенкамат яго адвезлы пад канвоем.

Беларусь застаецца несвабоднай

Рэйтынгі Беларусі ў 2008-м годзе

Якое месца Беларусь займаля ў 2008 годзе ў рэйтынгах міжнародных арганізацыяў – Freedom House, “Рэпарцёры бяз межаў”, Brookings Institution, Сусъветнага банку, Transparency International?

“Freedom House.”

Справаздача аб становішчы з правамі чалавека ў сьвеце. 193 краіны

Беларусь – у катэгорыі несвабодных краінаў у дванаццаты раз ад 1996 году, калі “Freedom House” пачала рабіць свае ацэнкі. З суседзяй Беларусі ў гэтую катэгорыю патрапіла таксама Расія, Азербайджан, Казахстан, Таджыкістан, Туркменістан і Узбекістан, іншыя 4 краіны – Літва, Латвія, Польшча і Украіна былі ацэненыя, як свабодныя.

Freedom House.

Справаздача аб свабодзе друку ў сьвеце. 195 краінаў

З 28 краінаў Цэнтральнай і Усходняй Еўропы і краінаў былога СССР паводле ўзоруно свабоды друку Беларусь займае 26-е месца, апярэджаючы толькі Туркменістан і Узбекістан.

Беларусь – 188-е месца (краіна з несвабодным друкам), знаходзіцца ў рэйтынгу паміж Узбекістанам і Зімбабвэ.

Расія – 170-е месца (краіна з несвабодным друкам)

Украіна – 110-е месца (краіна з частковым свабодным друкам)

Польшча – 51-е месца (краіна свабоднага друку)

Латвія – 40-е месца (краіна свабоднага друку)

Літва – 25-е месца (краіна свабоднага друку).

Freedom House.

Справаздача аб становішчы дэмакратычных свабодаў у пераходных дзяржавах съвету “Nations in Transit 2008” Ацэнкі свабодаў паводле шкалы

ад 1 (найвышэйшая ступень развицьця) да 7 (найніжэйшая).

Беларусь:
выбарчы працэс – 7
грамадзянская супольнасць – 6.5
незалежнасць сродкай масавай інфармацыі – 6.75
незалежнасць судовай улады – 6.75.

Чаму Беларусь, улады якой лестества вызвалілі палітычных вязняў і зрабілі шэраг заяваў пра лібералізацыю эканамічнага і палітычнага жыцьця, ня здолела вырвацица з групы несвабодных краінаў?

Крыстафер Уолкер, дырэктар цэнтра дасьледаваньняў “Freedom House”, сказаў, што на постсавецкай прасторы, за выключэннем трох краінаў Балтыі, назіраеца працэс, які можна назваць “манапалізацыяй улады”.

Што тычыцца месца Беларусі, то Уолкер зазначыў, што ў краіне за апошні год, нягледзячы на пэўнае “браджэнне” сярод грамадзянскай супольнасці, не наступіла ніякіх істотных зьменаў ў сферы палітычных правоў ці грамадзянскіх свабодаў: “Беларусь знаходзіцца пад ціскам на шмат якіх узроўнях: эканамічным, на ўзроўні энергетычных адносін з Расіяй і сваёй залежнасці ад гэтага. Нам удалося ўбачыць пэўнае браджэнне ў грамадзянскай супольнасці краіны, і яе кірауніцтва зрабіла некалькі заяваў пра свой намер ангажаваць сусъветную супольнасць іншым спосабам, але ў асноўным паказыні, на якія мы з'яўляем увагу, істотна не зъмяніліся. Калі можна пра нешта гаварыць, дык пра съціплую зьмену на палях, а не пра істотную зьмену пазіцыі краіны. У дадзены момант гэтага нельга чакаць”.

“Рэпарцёры бяз межаў”.

Сусъветны рэйтынг свабоды друку. 173-е краіны
Беларусь – 154-е месца
Расія – 141-е месца
Украіна – 87-е месца

Польшча – 47-е месца
Літва – 16-е месца
Латвія – 7-е месца.

Паводле “Рэпарцёраў бяз межаў”, самая кепскімі краінамі ў сэнсе свабоды слова ў 2008 годзе былі Паўночная Карэя і Эртырея.

Brookings Institution.

Ацэнка слабасці (неэфектыўнасці) дзяржавы. 141 краіна

Чым вышэй месца ў рэйтынгу, тым больш эфектыўнай з'яўляеца дзяржава.

Беларусь – 81-е месца
Польшча – 135-е месца
Латвія – 136-е месца
Літва – 138-е месца
Украіна – 107-е месца
Расія – 65-е месца.

Сусъветны банк. Справаздача “Doing Business 2009” аб умовах вядзення бізнесу. 181 краіна

Беларусь названая ў чацвёрцы найбольш паспяховых краінаў-рэфарматараў.

У параўнанні з папярэднім перыядам Беларусь паднялася са 115-га на 85-е месца.

Transparency International.

Штогадовая справаздача аб узроўні карупцыі

Беларусь у 1998–2002 гадах знаходзілася сярод 50 краінаў з найменшай карупцыяй у сьвеце. Далей паказчык гэты паступова пагаршаўся:

2003 – 53-е месца
2004 – 74-е месца
2005 – 107-е месца
2006 – 151-е месца
2007 – 150-е месца.
2008 –
Беларусь – 150-е месца
Расія – 147-е месца
Украіна – 134-е месца
Польшча – 58-е месца
Латвія – 52-е месца
Літва – 58-е месца.

У беларускай турме катуюць грамадзяніна ЗША

Адвакацкая фірма Patton Boggs з'яўрнулася да сьпецдакладчыка ААН па катаваньях з просьбай аб расцсьледаванні прымянеўнай катаванняй да Эмануіла Зельцэра.

Як паведамляе прэс-служба фірмы, у суправаджальных дакументах указваеца, што, затрымалі Э.Зельцэра 12 сакавіка 2008 году, Беларусь парушыла Міжнародную канвенцыю аб грамадзянскіх і палітычных правах. Беларускія ўлады “зьдзекаваліся над Э.Зельцэрам, зъмісьціўшы яго ў неналежныя ўмовы ў турме, зъбіваючыя яго, прымусіўшы прайсьці псіхіяtryчнае

абсьледаваньне, паставіўшы яго здароўе пад пагрозу, пазбавіўшы яго жыцьцёва неабходных лекаў, пратысаных урачом, не забясьпечыўшы крытычна неабходнае лячэнне”.

Patton Boggs зазначае, што, згодна з урачэбнымі дадзенымі, Э.Зельцэр можа памерці, калі “неадкладна ня будуць прынятыя неабходныя медыцынскія меры”. Незалежны амерыканскі ўрач Альберт Бенчабат, які атрымаў дазвол агледзець Э.Зельцэра ў калоніі № 15 у Магілёве 6 студзеня, лічыць, што той “наўрад ці перажыве зъняволенне без жыцьцёва неабходных медыка-

ментай”. Урач патрабуе вызваліць яго для правядзення аперацыі.

Адвакаты заклікалі сьпецдакладчыка ААН “даць зразумець беларускаму кірауніцтву, што такія дзеяньні недапушчальныя і павінны быць забароненыя”. Абарона не плануе зъяўратаца да празідэнта з просьбай аб памілаваньне, паколькі асуђаны не признаюць віну. Э.Зельцэр адбывае пакаранье ў папраўчай калоніі №15 Магілёву, Функ – у жаночай калоніі №4 Гомелю.

ЗША працягваюць настойваць на вызваленіі Э.Зельцэра ў сувязі з цяжкімі станамі здароўя асуђанага.

48 мільёнаў рублёў штрафу...

Друк

З пачатку новага года недзяржаўная грамадзка-палітычна газета "Борисовскіе новості" пазбаўлена магчымасці друкавацца, а таксама распаўсюджвацца праз уласную гандлёвую сетку. У сьнежні прыватная друкарня "Плутас-Маркет" (Менск), дзе друкавалася апошнія гады рэгіянальна выданье, паведаміла рэдакцыі "БН", што са студзеня 2009 года скасоўвае дамову аб супрацоўніцтве. У сувязі з "сусветным фінансавым крызісам", – патлумачыла кіраўніцтва друкарні.

"У апошнім лісце з друкарні паведамляецца, што мы нібыта не своечасова разьлічваліся за выпуск нумару. Я ім напісаў, што друкарня ніколі не выстаўляла нам прэтэнзія па аплоце паслуг, і зраз чакаем іх адказу", – паведаміў галоўны рэдактар "БН" Анатоль Букас.

Між тым з 30 сьнежня Барысаўскірайвыканкам па рэкамендацыі падатковай інспекцыі адабраў ліцензію на раздробны гандаль перыядычнымі выданыямі ў выдаўца "Борисовскіх новостей" – прыватнага ўнітарнага прадпрыемства "Букас медыя-цэнтр". Дзеяньні мясцовых уладаў А. Букас лічыць неабгрунтаванымі, і ён накіраваў зыскавую заяву ў Гаспадарчы суд Менскай вобласці з патрабаваннем адмяніць рашэнне выканкама аб анулюванні гандлёвой ліцензіі.

"Такім чынам, заблакаваная праца нашага прадпрыемства – сёньня мы ні можам друкаваць газету, ні

прадаваць яе, – абураецца сітуацыя Анатоль Букас. – Наш калекту хоча нармальная праца вада і нармальная плаціць падаткі, а нам перашкаджаюць гэта рабіць. Між тым за мінулы год мы заплатілі ў бюджет краіны 346 млн. рублёў падаткаў.

15 студзеня Гаспадарчы суд Менск вобласці прысудзіў газете "Борисовскіе новості" штраф у астранамічную суму 48 мільёнаў рублёў. Па словах заснавальніка фірмы "Букас медыя-цэнтр" і рэдактара выданья Анатоля Букаса, такая мера пагражает кампаніі банкрутствам. Бяз працы могуць застасцца 22 чалавекі.

Як паведаміў сп.Букас, прадпрыемства арандавала на гарадзікім рынку гандлёвае месца па пісмовай дамове з дырэкцыйным рынку. Паводле Пастановы №1221 Савета Міністраў, аренду гандлёвага месца не патрабуецца ўносіць у ліцензію. Тут барысаўская газетчыкі нагандлявалі за год на 48 мільёнаў – прадавалі не толькі ўласныя выданыні, але і іншую незалежную прэсу, у тым ліку і "Народную Волю".

Падатковая ж інспекцыя вырашила, што "Букас медыя-цэнтр" мае гандлёвы аб'ект, а не гандлёвае месца. І за гэта налічыла штраф у памеры ўсяго гадавога даходу.

Букас: "Падатковая прыходзіць і кажа: калі вы ня ўнесьлі гэтае месца як гандлёвы аб'ект у ліцензію, значыць, вы незаконна атрымалі прыбытак 48 мільёнаў. Гэтае пы-

танне вынеслі на фінансавую міліцыю. Фінансавая міліцыя праве-рыла дакументы (а мяне вінавацілі ў безыліцэнзійнай дзейнасці) – і ў кримінальнай справе адмовіла."

Тым ня менш гаспадарчы суд прыняў бок падатковай інспекцыі: аштрафаваў Анатоля Букаса на 5 базавых адзінак і 48 мільёнаў пастановіў слагнаць на карысць дзяржавы. Цяпер прадпрымальнік рыхтуе скаргу ў Вышэйшы гаспадарчы суд.

Сп.Букас лічыць, што яго фірму перасыльдуюць на загад з Менаблыканкаму. Пра гэта съведчыць, напрыклад, тое, што судовы прысуд з абрэгутаваннем у Барысаў быў дастаўлены з Менску праз пайдня пасля суда. Ёсьць у выдаўца і іншыя падставы для такой думкі: "Я ўчора пазваніў начальніку галоўнага управленьня па ідэалагічнай работе (Менаблыканкаму) Тацяне Дзядух. Я з ёй сустракаўся недзе каля 20-га сьнежня наконт распаўсюду нашай газеты праз "Менаблсаюздрук". Я ёй тройчы тэлефанаваў – яна ўсё аднеквалася. А ўчора кажа: я гэтыя пытанні не вырашаю, у вас жа там проблемы з гаспадарчым судом. Адкуль яна можа ведаць? Толькі пытанне гэтае разгледзелася ў гаспадарчым судзе – а яна ўжо ведае сітуацыю!"

Нагадаем, што газета "Борисовскіе новості", выкінутая з падлісных каталогаў і сеткі распаўсюду "Белсаюздрук", некалькі гадоў распаўсюджваецца ўласнымі намаганнямі.

У чарговы раз адмовілі ў акредытациі

Рэдакцыя "Народнай волі" зьбіраецца падаць у суд скаргу на дзеяньні Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу (ПП НС), якая ў чарговы раз адмовіла ў акредытациі журналістцы згаданага выданья Марыне Коктыш.

Ліст за подпісам намесніка начальніка сакратарыяту ПП НС Скарыніна, датаваны 31 сьнежня, рэдакцыя атрымала 5 студзеня. У адказе паведамлялася, што заяўку наконт акредытациі Марыны Коктыш перадалі "адпаведным службам", якія вырашылі адмовіць журналістцы ў доступе "у комплекс будыкаў па вул. Савецкай, 11" (адрас Дому ўраду).

"Што за службы разглядалі нашу заяўку – невядома. Раней у нашай перапісцы з Палатай прадстаўнікоў згадвалася Служба бяспекі пекі презідэнта. Як бы там ні было, акредытациі ў мяне па-ранейшаму няма", – зазначыла ў гутарцы з прэс-службай БАЖ Марына Коктыш.

Намеснік старшыні РГА "Беларускі Хельсінскі Камітэт" Гары Паганяйла лічыць, што ў адказе з ПП НС ёсьць парушэнні дзейнага заканадаўства, якія даюць падставы для звароту ў суд.

"Справа ў тым, што менавіта Палата прадстаўнікоў павінна вырашыць пытанні акредытациі пры ўржуналісту. Таму рашэнні, прынятая па-за гэтай установай, наўрад ці законнага. Як бы яны ні спасылаліся на тое, што будынак парламента знаходзіцца ў веданні Упраўленьня справамі прэзідэнта, што адпаведныя службы бяспекі ажыццяўляюць яго ахову і г.д., – гэта ўсё праявы неправавой дзяржавы. Мы ж будзем дзейнічаць у адпаведнасці з Канстытуцыяй і з законамі, прынятымі на яе аснове. А яны гарантуюць нам магчымасць у выпадку парушэння права журнالіста звязацца з судом", – падкрэсліў Г.Паганяйла ў гутарцы з прэс-службай БАЖ.

Нагадаем: Увесень 2007 году рэдакцыя "Народнай волі" зъвярнулася ў Палату прадстаўнікоў з просьбай акредытаваць пры ёй сваю карэспандэнту Марыну Коктыш. Нягледзячы на тое, што журнالістка была акредытавана там на працу некалькіх апошніх гадоў, ёй без тлумачэння прычынаў адмовілі. На запыт адноса на матываў такога рашэння ў ПП НС журнالісткам патлумачылі, што за ім стаіць Служба бяспекі презідэнта...

А ў адказ цішыня

"Мы паспрабавалі ўсьлед за "Народнай волі" і "Нашай Нівай" зъвярнуцца ў арганізацыі распаўсюду, але вынік атрымаўся нулявы" – паведаміў галоўны рэдактар баранавіцкай газеты "Intex-press" Уладзімір Янукевіч.

Паводле ягоных словаў, да вяртання ў шапкі двух незалежных выданьняў у "Белсаюздруку" адмаўлялі на той падставе, што не бачаць у гэтым патрэбы, а пасля заявілі, што съпіс выданьняў, якія прадае прадпрыемства, ужо складзены. У баранавіцкім аддзяленні "Белпошты" заявілі, што такое пытанне вырашаетца на рэспубліканскім ўзроўні. З Менску рэдакцыя найбуйнейшага рэгіянальнага выдання чакае адказу дагэтуль.

Газета "Intex-press", а таксама іншыя рэгіянальныя выданыні баранавіцкага выдавецтва дому, даходзяць да чытача самастойна. Сістэма распаўсюду, распрацаваная ў Баранавічах, у свой час дазволіла выстаіць на аднаму незалежнаму выданню ў Беларусі, у тым ліку і ў Менску.

На сёньня наклад папулярнага ў рэгіёне выдання складае каля 17 тысячай асобнікаў. Чытацкая аудыторыя сягае за 60 тысячай чалавек.

Зінаіда ГАНЧАР: "Зъмена съледчага не дае ніякіх вынікаў"

Зінаіда Ганчар, жонка выкрадзенага віцэ-ссыпікера Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусь 13-га склікання Віктара Ганчара, атрымала ліст з прокуратуры г. Менску з паведамленнем пра тое, што съледчата па справе яе мужа падоўжанае да 24 сакавіка 2009 г. і справу будзе весьці новы съледчы – Ю.В. Вараўка. Спадарыня Ганчар, натуральна, захацела сустрэцца з новым съледчым і 12 студзеня патэлефанавала яму з такой прапановою. Ю.В. Вараўка адказаў ёй, што для сустрэчы няма ніякіх падставаў. Праўда, ён прапанаваў зрабіць усё афіцыйна – напісаць хадайніцтва з аргументаваннем неабходнасці сустрэчы, а прокуратура ўжо будзе вырашаць, трэба сустракацца ці не.

"Мяне ўвогуле вельмі зьдзівіла, што ізноў зъмяніўся съледчы. Гэта ўжо чацвёрты съледчы за амаль што 10 гадоў расцсьледаваньня і я ўжо ня ведаю, які па ліку ліст аб тым, што съледчата па справе майго мужа падоўжанае, – распавядае Зінаіда Ганчар. – Я ўвесь час зьдзіўляюся прыпісцы "Аб выніках расцсьледаваньня вам будзе паведамлена дадатковая". На справе ж нічога падобнага не адбываецца. Я ўвесь час дамагаюся размовы з супрацўнікамі прокуратуры. Так, папярэднік Вараўкі Кухаронак так са мной і не сустрэўся, хаця яму неаднаразова дасыпаліся лісты з просьбай паведаміць хоць нейкую інфармацыю пра папярэднія вынікі расцсьледаваньня. Тым больш, як пацярпелая маю права на азнямленне з прамежкавымі

пастановамі, згодна з якімі съледчата падаўжаеца, з тым, каб ведаць хаяць б, хто быў дапытаны па справе. І калі ў мяне ёсць нейкія сумневы ці дадатковая інфармацыя, я могу папрасіць дапытца іншых асобаў. Тым менш, Кухаронак адмайляўся ад сустрэчы са мной.

Я бачу, што зъмена съледчага не дае ніякіх вынікаў. Гэта ўсе маладыя людзі. І, натуральна, у мяне ўжо ўзынікаюць сумневы наконт таго, ці здольныя яны раскрыць гэтае злачынства.

Хаця мне здаецца, што і вышэйшая службовая асобы не знаёміліся спрапавай. Я маю на ўвазе былога генпрокурора Пятра Мікалашэвіча. Съведчаньнем таму – яго слова, сказанныя 16 студзеня мінулага году падчас адной з прэс-канферэнцыяў, дзе прагучала пытаньне пра зъніклых. Ён адказаў, што да гэтага часу аб'ектыўнай інфармацыі, якая пацівярджала б факты іх зънікнення, у съледчых органаў няма. У мяне тады ўзынікла пытаньне – ці знаёміўся ён са спрапавай? Бо выражана было паказана, што людзі бясьць съледна зъніклі, што знойдзеныя съляды крыўі, а ён заяўляе такое... Хаця праз паўгады, вядома, Рыгор Васілевіч "падправіў" слова былога генпрокурора і сказаў, што пытаньне гэтае застаецца адным з галоўных, съледчата працягваеца. Але я бачу па адпісах, што ніякай канкрэтнай працы не вядзеца. Больш таго, мяне абурае той факт, што сваякоў яны нават не лічачь патрэбным азнаёміць з хоць нейкімі вынікамі

расцсьледаваньня. За 10 гадоў мы ня мелі магчымасці атрымаць ніякай інфармацыі. Адзінае – пастанова Чумачэнкі, якая, у прынцыпе, яшчэ раз пацвердзіла, што да спрапаваў аб зънікненіі датычныя вышэйшыя службовыя асобы."

Нагадаем, 16 верасня 1999 года былога віцэ-прем'єра Віктара Ганчара і бізнесмена Анатоля Красаўскага выкralі невядомыя асобы. На месцы здарэння съледчыя прокуратуры знайшли плямы крыўі. Судмедэксперты дали заключэнне, што гэта круй Віктара Ганчара. Расцсьледаваньне дадзенай крымінальнай справы неаднаразова прыпынялася, нягледзячы на заявы быльых службовых асобаў аб датычнасці да спрапавы выкраданьня некаторых асобаў з атачэння Аляксандра Лукашэнкі.

Ксяндза прымусілі пакінуць Беларусь

Перад самым Новым годам Беларусь быў вымушаны пакінуць ксёндз Зьбігнеў Грыгарцэвіч, які трох гады верай і праўдай служыў Госпаду ў Барысаве. Высылку ксяндза нельга назваць дэпартацыяй – яму, грамадзянину Польшчы, прости не працягнулі даведкі на рэлігійную дзейнасць. Упершыню ксёндз Зьбігнеў Грыгарцэвіч патрапіў у стужкі навінаў у вэрасні, калі ўлады Барысаву спачатку дазволілі яму правесці фестываль рэлігійных сьпеваў, а ў дзень адкрыцця з міліцыяй сарвалі яго. Ксёндз

Зьбігнеў лічыць, што яшчэ тады мясцовыя ідэолагі вырашылі адпомсыць занадта дзейнаму съвятатру.

Апроч ксяндза Грыгарцэвіча з Беларусі выслалі яшчэ трох каталіцкіх съвятароў з Гарадзенскай дыяцэзіі. Да ўсіх была аднолькавая прэтэнзія – яны ня ведалі ніводнай дзяржайной мовы, а вялі службы выключна па-польску. У выпадку з Грыгарцэвічам такія адвінавачаныні недарэчныя.

– Ніхто ня піша, што я ня ведаю мовы, – кажа З. Грыгарцэвіч. – Я выкладчык у БДУ, сам Філарэт за-

праціў мяне выкладаць гісторыю Каталіцкай царквы, я выкладаю ўжо два гады. У касыцёле я вяду службы па-польску і па-расейску. Але могу таксама па-ўкраінску, па-француску, па-ангельску, па-італійску...

Прыкрасьць высылкі Зьбігнева Грыгарцэвіча яшчэ ў тым, што хоць па грамадзянству ён паляк, але паводле паходжання – беларус. Ягоны бацька нарадзіўся ў Налібаках Стайпецкага раёну, мама – у Другі Браслаўскага раёну. Тут пахаваныя ў сінажні 2005 годзе, ксёндз Зьбігнеў адразу пачаў шукаць магчымасці аднавіць 200-гадовы Барысаўскі касыцёл – і знайшоў такую магчымасць. Відавочна, што Зьбігнеў Грыгарцэвіч успрыняў Беларусь не як чарговае месца службы, а як прытулак да канца сваіх дзён, як родную зямлю.

Пра тое, як любіць ксяндза паст-ва, съвядчыць і факт, што за некалькі дзён людзі сабралі больш за 400 подпісаў пад зваротам да чыноўніка пакінуць ксяндза ў спакой і працягнунуць яму дазвол на рэлігійную дзейнасць.

Царкву "Новае жыцьцё" пазбаўляюць будынку

Вышэйшы гаспадарчы суд прыняў рашэнне па справе будынку менскай пратэстанцкай царквы "Новае жыцьцё". Суд прызнаў, што грамада мусіць пакінуць займаеы цяпер будынек.

У 2002 годзе вернікі набылі на ўскрайку Менску былы кароўнік і адрамантавалі за свае гроши. У 2005 годзе гарадзкія ўлады забаранілі ладзіць там набажэнствы, а ў 2006 – пералічылі на рахунак царквы калі \$17 тысячай кампенсацыі. Яшчэ 9 кастрычніка 2006 году яны, паводле пастановы ўладаў, мусілі вызваліць будынак.

На знак пратэсту вернікі распачалі 23 дзённую галадоўку-пост. У выніку справай вернікай заняўся Вышэйшы гаспадарчы суд. Ён адмяніў ранейшыя пастановы аб высяленні. Аднак справа расцягнулася на гады.

Як беларускую мову ратаваць?

Апошнімі гадамі звужаецца кола ўжытку беларускай мовы. Асабліва ў адукцыйным плане. Што могуць зрабіць беларусы, каб іх родная мова не трапіла неўзабаве ў сьпіс тых, што адышлі ў нябыт?

Сродак 1. Патрабаваць дакументацыю на беларускай мове

Старшыня Таварыства беларускай мовы Аллег Трусаў заклікае ўсіх грамадзянаў, каб тыя карысталіся беларускай мовай ва ўсіх абставінах, напрыклад, пры запаўненых фармуляраў, анкет, дакументаў, даведак, бо гэта адпавядае нават недасканаламу дзейнаму заканадаўству. Яно дае магчымасць карыстацца і беларускай, і рускай мовамі, хаця пераважная большасць дакументаціі друкуецца толькі па-расейску. Людзі, па словам старшыні ТБМ, маюць права патрабаваць ад службоўцаў прадастаўляць ім усю дакumentaцыю на беларускай мове і не запаўняць дакументы пры адмове ў такім прадастаўленні.

Сродак 2. Вызваліць ад усіх падаткаў выданыні на беларускай мове

На думку намесніка старшыні Партыі БНФ Віктара Івашкевіча, карныя механізмы ў такім далікатным пытаныні, як мова, зьяўляюцца маладэфектыўнымі. Івашкевіч прыгадвае пачатак 90-х гадоў мінулага стагоддзя, калі абміркоўваліся пытаныні падтрымкі беларускай мовы: "Мы з выдаўцом газеты "Свобода" Паўлам Жуком зъявіліся да старшыні адпаведнай камісіі Вярхоўнага Савета

Даведка:

У 1990 годзе ў Беларусі быў прыняты Закон аб мовах, у абмеркаваныні якога абрали ўдзел больш за 20 тысячай чалавек. У прэмбуле гэтага дакумента адзначалася, што "пад пагрозай апынулася само існаваныне" беларускай мовы. Згодна з артыкулем 2 гэтага Закона, беларуская мова была прызнаная дзяржаўнай.

Пасля прыняцця ўвосень 1990 года Дзяржаўнай праграмы развязвіцца беларускай мовы і іншых нацыянальных моў у БССР Закон аб мовах пачынаў паступова выконвацица.

Статус беларускай мовы быў пацверджаны і ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 года. Руская мова вызначалася ў ёй як "мова міжнацыянальных зносінаў". Прынятые акты практична не пагоршылі веданыння рускай мовы ў Беларусі. У той жа час за кошт далучэння да беларускай мовы ў краіне значна павялічылася колькасць людзей, якія валодалі абедзвюмю мовамі.

Аднак пасля ініцыяванага презідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам рэферэндума ў траўні 1995 году рускай мове быў нададзены роўны статус з беларускай, і сітуацыя пачала мяніцца ў горшы для мовы тытульнай нацыі бок. Дарэчы, сам презідэнт, кольківчы выступаючы ў Гомелі перад дэпутатамі мясцовых саветаў, заявіў, што "беларуская мова бедная, і пры яе дапамозе немагчыма выказаць што-небудзы вялікае". Гэта выказваныне кіраўніка дзяржавы прадэмансстрравала самрэчнае стаўленыне ўлады да беларускай мовы.

Згодна з дадзенымі апошняга перапісу насельніцтва (1999 год) на беларускай мове штодня размаўляюць 37 адсоткаў жыхароў Беларусі. Кандыдат філалагічных навук Сяргей Запрудскі мяркуе, што сукупная колькасць носьбітавай беларускай мовы ў яе стандартызаванай і дыялектнай формах, а таксама тых, хто выкарыстоўвае зъмешаныя варыянты маўленьня на беларускай аснове, сягае 7-8 мільёнаў чалавек, што складае 70-80 адсоткаў насельніцтва Беларусі. Падчас таго ж перапісу 74 адсоткі грамадзянаў Беларусі прызналі беларускую мову роднай.

Людзі ў большасці асэнсоўваюць беларускую мову як родную, але ж у побыце ўжываюць пераважна мову суседніх дзяржав.

Ніла Гілевіча з прапановай выступіць з заканадаўчай ініцыятывай, каб у мэтах падтрымкі развязвіцца беларускай мовы і культуры вызваліць ад усіх падаткаў выраб і продаж газет, кніг, аўдыё- і відэапрадукцыі, рэкламы на беларускай мове, – распавядае Віктар Івашкевіч.

Тады гэта ідэя ў такім варыянце не знайшла падтрымкі ў старшыні камісіі Вярхоўнага Савета. Але сёньня намеснік старшыні Партыі БНФ лічыць, што такі заход, а не прымус насельніцтва размаўляць па-беларуску, можа дапамагчы выправіць становішча. Нават простыя людзі, калі чуюць прапанову наконт такіх льгот, падтрымліваюць гэту ідэю. Матэрыяльнае заахвочванье прынясе больш карысці, чым размахванье карнай дубінаю," – падсумоўвае Віктар Івашкевіч.

Сродак 3. Правесцьці "беларусізацыю" Аб'яднаных дэмакратычных сілаў

Алег Трусаў падкрэслівае, што кепскі прыклад ігнараваныя роднай мовы нярэдка падаюць і прадстаўнікі дэмакратычных сілаў: "Вельмі важна, каб апазіцыя кінула гэтую гульню ў "расейшыну", – гаворыць кіраўнік ТБМ. – Узгадаем апошнія выбары: большасць прадстаўнікоў апазіцыі выступала па-расейску, у тым ліку і сябры БНФ. Мне падаецца, што Беларускі народны фронт павінен дакладна паставіць пытаныне: альбо ўсе АДС пераходзяць на беларускую мову, альбо БНФ павінен выйсці з АДС і не гуляць у гэтыя гульні, таму што гэта здрада ўсяму беларускаму."

Сродак 4. Рэкламаваць сваё па-беларуску

Нягледзячы на лозунг "Купляйце беларускую!", рэклама айчынных таваруў найчасцей ідзе па-расейску. Тым часам буйнейшая замежная брэнды выкарстоўваюць беларускую мову. І яна выклікае цікавасць і станоўчыя эмоцыі ў патэнцыйных пакупнікоў і кліентаў.

Сродак 5. Прыняць адмысловы закон аб беларускай мове

Вінцук Вячорка мяркуе, што дзейны Закон "Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь" не ўтрымлівае ніякіх рэальных гарантый захавання беларускай мовы, яе канкурэнтаздольнасці і яе поўнай функцыянальнасці. Насыпела неабходнасць прыняць менавіта Закон аб беларускай мове.

Хаця эксперыты "Зайтра тваёй краіны" адзначаюць тут пэўную складанасці: "Цяжка мяніць Закон аб мовах, бо для многіх зручна карыстацца расейскай мовай. Не столькі ў нас праціўнікі беларускай мовы, колькі лянівых людзей, якія не жадаюць вучыць яе, – заўважыў старшыня Партыі БНФ, лінгвіст і перакладчык Лявон Баршчэўскі.

Але, на думку эксперта, калі новы закон добра і прафесійна распрацаваць, то вакол гэтага можна аб'яднаны намаганы розных беларускіх арганізацый, і можна ажыўіць тое, што было выпусташана рэферэндумам 1995 году.

"Патрабуючы вярнуць беларускай мове статус адзінай дзяржаўнай, мусім адначасова рабіць тэрміновыя небанальнія крокі, – лічыць першы намеснік старшыні Партыі БНФ Вінцук Вячорка. – Мы пропануем прыняць закон пра абарону і дзяржаўную падтрымку беларускай мовы як культурны каштоўнасці. Фармальна такі закон не будзе супярэчыць дзейнаму мойнаму заканадаўству."

Асобныя законы пра мову тытульнай нацыі або яе аспекты як культурны каштоўнасці ёсьць ці маюць быць прынятыя ў розных краінах, прыкладам у Эстоніі, Украіне.

"Мы ўзгаднім наш законопраект з міжнароднымі дакументамі – такімі, як Міжнародная канвенцыя пра ахову нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, Усеагульная дэкларацыя лінгвістычных правоў, што рытуе ўсіх для будучай ратыфікацыі краінамі ААН," – гаворыць Вінцук Вячорка. Ён падсумоўвае, што беларуская мова ў новым законопраекте павінна мець статус "нематэрыяльнай культурнай каштоўнасці, фактuru нацыянальной бясіпекі краіны, гарантіі гістарычнай і этнокультурнай персыпктывы беларускай нацыі і чынніка кансалідацыі беларускай дыяспары".